

Pääkirjoitus

Tuuli Hirvilammi^a, Juha Peltomaa^b & Erkki Mervaala^c

Kohti ekohyvinvointivaltiota

Elämme samanaikaisten nopeiden ja hitaiden kriisien ajassa. Seuraavan vuosikymmenen aikana yhteiskuntien on sopeuduttava kestäviin toimintamalleihin, jotka vaativat monenlaisia toisiinsa vaikuttavia muutoksia. Tämä vaatii merkittäviä yhtäaikaista kestävyysmurrokseen tähtääviä muutoksia erilaisissa sosioteknisissä järjestelmissämme. Tämä tarkoittaa myös sitä, että vastuu muutoksista on yhtä aikaa monella eri toimijatasolla. Tästä herää kuitenkin väistämättä kysymyksiä siitä, miten tätä monitasoista muutosta ohjataan, minkälaisia uusia käytäntöjä tarvitaan ja miten murroksen keskellä huolehditaan yhteisestä hyvästä. Erityisesti pohjoismaisessa kontekstissa hyvinvointivaltio on osoittautunut suhteellisen toimivaksi yhteisen hyvän tuottamisen malliksi.

Suomi on ylpeydellä kuulunut pohjoismaisten hyvinvointivaltioiden joukkoon. Sosiaalisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin takaavan valtion ideaaliamme on maailmalla usein kadepöytä. Hyvinvointivaltioiden, Suomi mukaan lukien, kulutusperusteiset hiilijalanjäljet ja materiaalinkäyttö ylittävät kuitenkin selvästi ympäristön kantokyvyn rajat (esim. O’Neill ym. 2018). Perinteinen hyvinvointivaltio ei ole ekologisesti kestäväällä pohjalla. Siksi tarvitaan ekohyvinvointivaltiota: hyvinvointivaltion seuraavaa astetta, joka nostaa ympäristökysymykset sosiaalisten kysymysten rinnalle. Toistaiseksi yhtäkään maailman maata ei kuitenkaan voi kutsua ekohyvinvointivaltioksi, sillä yksikään ei ole kyennyt turvaamaan korkeaa hyvinvointia ympäristön kantokyvyn rajoissa (O’Neill ym. 2018; UNDP 2020).

Ekohyvinvointivaltioon liittyvä kansainvälinen tutkimuskeskustelu on vilkastunut 2000-luvulla erityisesti sellaisessa kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa, joka yhdistää toisiinsa sosiaalipoliittista ja ympäristö- ja kestävyystieteiden tutkimusta. Tutkimuskirjallisuudessa on käytetty montaa eri käsitettä hieman eri painoituksin, esimerkiksi *ecosocial state* (Koch & Fritz 2014; Gough 2016; Koch 2020), *social-ecological state* (Laurent 2021a) ja *eco-welfare state* (Häikiö ym. 2020). Ekohyvinvointivaltion käsite ammentaa yhtäältä hyvinvointivaltion (*welfare state*) ja toisaalta ympäristövaltion (*environmental state, green state*) käsitteistä ja tutkimuksesta niitä yhteen liittäen.

Ekohyvinvointivaltio ja kestävyden synergiat

Tässä teemanumerossa tarkoitamme ekohyvinvointivaltiolla väljästi sellaista valtiota, jossa hyvinvoinnin tavoittelu tapahtuu ympäristön kantokyvyn rajoissa. Ekohyvinvointivaltion

^a Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Tampereen yliopisto, tuuli.hirvilammi@tuni.fi

^b Suomen ympäristökeskus, juha.peltomaa@syke.fi

^c Suomen ympäristökeskus, erkki.mervaala@syke.fi

tarkempi ja yksiselitteinen määrittelyminen on ajankohtaisen tutkimuksen kohteena ja haastavaa jo siitä syystä, että taustalla oleva hyvinvointivaltion käsite on itsessään monitahoinen. Hyvinvointivaltion käsitettä käytetään varsin monin tavoin. Hyvin laveasti määriteltynä hyvinvointivaltioiden ovat markkinavälitteisiä ja yksityisomistukseen perustuvia talousjärjestelmiä, joissa hyväksytään vahva valtion vastuu väestötasojen palveluiden tarjoamisesta (Meadowcroft 2005). Joillekin hyvinvointivaltio viittaa lähinnä sosiaalipoliittisten järjestelmien toimivuuteen, kun taas toisille siihen sisältyy vahvasti myös normatiivisia tasarvon ja universalismin tavoitteita. Yhteistä on, että kaikki hyvinvointivaltioiden suojelevat yksilöitä markkinoiden riskeiltä. Erilaisia hyvinvointivaltioiden muotoja yhdistää kolme pürrettä: tulojen uudelleenjakaminen, julkinen kulutus ja sosiaaliset investoinnit (Gough 2017). Näitä järjestetään erilaisissa hyvinvointivaltioissa monin tavoin niin, että erilaiset instituutiot ovat joissain vahvemmassa asemassa kuin toisissa maissa. Hyvinvointivaltioiden ovat kuitenkin kaikkialla kehittyneet yhteiskunnallisten kysymysten ratkaisemiseksi. Tarkoituksena on ollut parantaa väestön elinoloja ja vastata markkinoiden puutteisiin valtiollisen sääntelyn avulla.

Hyvinvointivaltiolla on selkeä asema tutkimuskohteena useilla eri yhteiskuntatieteiden tieteenaloilla, kuten esimerkiksi sosiaalipoliitikassa, sosiologiassa, poliittisessa historiassa, poliittisessa maantieteessä ja kansantaloustieteessä. Hyvinvointivaltion tutkimus on tästä syystä laavaa käsittäen vaikkapa normatiivisia tai käsitteellisiä pohdintoja valtion ja kansalaisten suhteesta tai kuvailevia analyysejä eri maiden sairausvakuutusjärjestelmien eroista ja kustannusvaikutuksista. Yhteistä yhteiskuntatieteelliselle hyvinvointivaltion tutkimukselle on kuitenkin se, että se sivuuttaa lähes täysin tai joitakin poikkeuksia lukuunottamatta ympäristön kantokyvyn rajat ja ihmisten riippuvuuden luonnosta. Hyvinvointivaltioiden keskeinen toimintaympäristö on suuremmilta osin globaali talousjärjestelmä, ei elonkehä sen kaikkine lajeineen ja keskinäisriippuvuuksineen. Hyvinvointivaltiota koskeva tutkimus kiinnittää huomiota politiikkaan, lakeihin, euroihin ja kansalaisiin, mutta ei niinkään ilmastomuutokseen tai luontokatoon.

Yhteiskuntatieteellisessä ympäristötutkimuksessa on kirjoitettu ympäristövaltiosta (*environmental state*) tai ekologisesta valtiosta (*ecological state*) tarkoittaen sellaista valtiota, joka ”asettaa ekologiset tekijät toimintansa ytimeen” (Meadowcroft 2005, 3). Ympäristövaltioissa on huomattavan kattavaa ympäristölainsäädäntöä ja erillisiä ympäristöhallinnon viranomaisia (Duit ym. 2016). Julkisia varoja käytetään esimerkiksi vesien, ilman ja maaperän suojelemaan. Ympäristövaltiot ovat kehittyneet 1970-luvulta lähtien hyvinvointivaltioiden rinnalla ja monesti samoissa maissa, koska hyvinvointia koskeva sääntely on jo luonut pohjaa julkisen vallan väliintuloille (Gough 2016).

Ekohyvinvointivaltion tutkimuksessa on oleellista ymmärtää hyvinvointivaltioiden ja ympäristövaltioiden kehittymisen historiallista taustaa, koska uudet yhteiskunnalliset sääntelyjärjestelmät rakentuvat väistämättä suhteessa vanhaan. Ajallisesti nuoremmat ympäristövaltiot ovat muotoutuneet aiemmin olemassaolleen hyvinvointivaltioiden perustalle (Gough 2016). Hyvinvointi- ja ympäristövaltioita voi lähestyä kahtena erillisenä historiallisena kehityksenä, joilla voi olla myös opittavaa toisiltaan, ja joiden tunteminen on välttämätöntä tulevaisuuden ekohyvinvointivaltion muotoutumisen ja mahdollisuuksien ymmärtämiseksi. Historiallisesta kehityksestä ammentava ekohyvinvointivaltion käsite alleviivaa myös yhteiskuntien perustavanlaatuisen muutoksen tarvetta. Ekologiseen kriisiin vastaamisessa ei ole kysymys hyvinvointivaltion hienosäädöstä vaan monin tavoin uudelta valtion, markkinatalouden ja luonnonympäristön välisestä suhteesta.

Ekohyvinvointivaltioissa harjoitetaan integroivaa ”ekososiaalista politiikkaa”. Nykyiset sektorikohtaiset sääntelyjärjestelmät ovat hitaita ja kankeita komplekseihin ongelmiin ja systeemiseen muutokseen vastaamiseksi. Sosiaalipoliittikka keskittyy resurssien oikeudenmukaiseen jakautumiseen ja hyvinvointipalveluiden laajaan saavutettavuuteen, kun taas ympäristöpolitiikka kiinnittää huomiota ympäristölainsäädäntöön ja päästövähennyksiin huomioimatta juurikaan toimien sosiaalisia vaikutuksia. Talouspolitiikassa etsitään resurssien tehokasta allokointia ja tuottavuuden kasvua pitäen usein sekä sosiaalista että ympä-

ristöllistä sääntelyä talouskasvulle haitallisina. Ekohyvinvointivaltioissa pyritään lisäämään synergiaa eri politiikkalohkojen välillä.

Meadowcroftia (2005) mukaillen esitämme, että ekohyvinvointivaltioiden toimivaltaan kuuluu se, että ne seuraavat ympäristön tilaa, selvittävät ihmisten toiminnan ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen piirteitä ja vauhdittavat tulevaa kehitystä. Lisäksi niissä tulisi tehdä jatkuvaa riskiarviointia ja siihen perustuvia päätöksiä. Ympäristöön liittyvät tavoitteet tulisi yhdistää kaikilla päätöksenteon tasoilla yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia koskeviin tavoitteisiin. Oleellista on myös sosiaalisten kustannusten jakaminen sekä tehokkaiden ohjauskeinojen ja politiikkakeinojen soveltaminen käytäntöön. Lisäksi ekohyvinvointivaltioiden tulee pystyä rahoittamaan ja oikeuttamaan toimintaansa. Ekohyvinvointivaltioiden muotoutuminen on poliittinen projekti, johon sisältyy komplekseja ja kiistanalaisia normatiivisia kytköksiä. Näihin kuuluvat esimerkiksi kysymykset oikeudenmukaisuudesta, tasa-arvosta, tehokkuudesta ja kansalaisuudesta. Keskeistä on ajatus valtion keskeisestä roolista kollektiivisten hyötyjen tarjoajana.

Perinteiset hyvinvointivaltiot ovat lähtökohtaisesti kansallisia projekteja. Ekohyvinvointivaltiot siirtävät fokusta kuitenkin myös globaaliin oikeudenmukaisuus-yhteisöön: yhteisellä maapallolla hyvinvointia on huolehdittava muualla asuvien ihmisten tarpeista. Ekohyvinvointivaltiossa tunnustetaan, että komplekseja ja maailmanlaajuisia ympäristöongelmia ei voi ratkaista kansallisvaltioiden kehityksessä.

Valtioiden rooli kestävyysmurroksessa

Ekohyvinvointivaltioon liittyvässä keskustelussa valtiot nähdään keskeisinä kestävyysmurroksen toimijoina. Niiden tehtävä on paitsi luoda edellytykset ympäristön kannalta kestäväen talouden, tuotannon ja kulutuksen muodostumiselle myös turvata hyvinvoinnin tasapuolinen jakautuminen. Hyvinvointiin ja ympäristönsuojeluun liittyvää julkista sääntelyä tarvitaan, koska markkinoihin ja vapaaehtoisuuteen perustuvat ratkaisut eivät ole riittäviä. Valtioiden rooli esimerkiksi vaikuttavien investointien tekijänä korostuu. Valtionhallinnon lisäksi myös paikallistaso ja kunnat ovat siirtymässä keskeisessä roolissa.

Keskustelu valtioiden roolista suhteessa muihin yhteiskunnallisiin toimijoihin on sekä hyvinvointivaltioiden että yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen ydinkysymyksiä. Molemmista tutkimusperinteistä löytyy sekä valtioiden vahvaa roolia kritisoivia että sitä kannattavia äänenpainoja. Kriittinen suhtautuminen valtion transformatiiviseen toimintaan perustuu käsitykseen siitä, että nykyiset kansallisvaltiot ovat väistämättä kiinnittyneet ympäristöhaittoja vauhdittavaan pääoman kasaantumiseen. Esimerkiksi Robin Eckersley (2005) on viitannut valtioiden parasitiiviseen riippuvuuteen yksityisestä pääomasta. Usmarxilaisen ympäristövaltion kritiikin näkökulmasta valtiot ovat ikuisesti pääoman kasautumisen ja demokraattisen oikeutuksen välisessä ansassa (Eckersley 2020). Hyvinvointivaltiot ovat sidottuja kasvutalouteen, jotta valtio saa verotuloja ja kansalaisille on työpaikkoja (Hirvilampi 2020). Toisaalta hallituksen täytyy vastata kansalaisten ympäristöhuoliin pysyäkseen vallassa ja oikeuttaakseen valta-asemaansa. Kun valtiot ovat taloudellisesti riippuvaisia yksityisen pääoman kertymisestä ja pahasti velkaantuneita, ne yrittävät kaikin tavoin välttää ympäristöllisesti kestävää kohtuutaloutta. Kriittisten arvioiden mukaan ympäristövaltioiden ja ekohyvinvointivaltioiden kehittäminen on hyvin vaikeaa, koska nykyiset valtiot ja kapitalismi ovat historiallisesti ja rakenteellisesti yhteenkietoutuneita (esim. Hausknost 2020; Koch 2020). Bailey (2015) kuvaa ympäristövaltioiden trilemmaa: valtioiden on mahdotonta edistää samanaikaisesti kohtuutaloutta, huolehtia valtionaloudesta ja laajentaa valtioiden ympäristönsuojeluun liittyviä tehtäviä.

Valtion vahvaa asemaa ovat pyrkineet horjuttamaan myös uusliberaalit hyvinvointivaltioiden alasajoa kannattaneet keskustelijat. He kritisoivat valtioita talouskasvun tukahduttamisesta ja ihmisten holhoamisesta. Valtioiden sijaan vastuun hyvinvoinnin turvaamisesta ja hoivasta tulisi olla paitsi markkinoilla myös yksilöillä ja yhteisöillä. Lisäksi

monet ympäristöliikkeiden ruohonjuuritason toimijoista ovat olleet yhtä mieltä siitä, että valtiot ovat ”menetettyjä tapauksia” (Barry & Eckersley 2005): ne ovat liian sidottuja status quon ylläpitämiseen eivätkä ne pysty toimimaan riittävän nopeasti. Globalisaatiokehityksessä valtiot ovat myös menettäneet poliittista autonomiaansa ja ohjauskykyään (esim. Eckersley 2005.) Sosiaalipolitiikan ”vihreässä kritiikissä” on taas arvosteltu valtioinstituutioihin liittyvää keskitettyä ja hierarkista hallintoa ja kannatettu sen sijaan osallistuvaa demokratiaa ja ihmisen kokoista hajautettua hallintoa (esim. Fitzpatrick & Cahill 2002).

Kriittisistä äänenpainoista huolimatta toiveikas ja uutta luova keskustelu valtioiden vahvasta roolista on kuitenkin vilkastunut 2000-luvulla ekologisen kriisin ja erityisesti ilmastonmuutoksen edetessä. Valtion rooliin positiivisesti suhtautuvassa tutkimuskeskustelussa korostetaan, että valtio on vertaansa vailla oleva poliittinen auktoriteetti: millään muilla instituutioilla ei ole vastaavaa sääntelykykyä kuin valtioilla. Valtion ja ylipäänsä julkisen vallan tehtävät ovat tosin muuttuneet palvelujen tuottamisesta niiden hallinnointiin ja viime aikoina erityisesti niiden kestävyuden varmistamiseen (Docherty ym. 2018; Peltomaa & Tuominen 2021). Valtiit voivatkin ohjailta ja mahdollistaa yhteiskunnallisia murroksia orkestroimalla ja luomalla puitteita, joiden avulla esimerkiksi liikenne- ja energijärjestelmiä ohjataan samanaikaisesti kestävään suuntaan. Valtiit voivat ohjata markkinoita ja uudelleensuunnata talouden ainevirtoja ja niillä on myös varantoja ja taloudellisia järjestelmiä, joiden avulla on mahdollista säädellä yhteiskunnallista eriarvoisuutta. Lisäksi ne voivat tukea keskitettyä muutosta ja vauhdittaa erilaisia ei-valtiollisten toimijoiden aloitteita. (Barry & Eckersley 2005; Eckersley 2020.) Aktiivisten valtioiden interventiot ja innovatiiviset valtiit ovat keskeinen keino ilmastonmuutoksen hillitsemisessä (Gough 2017).

Valtioista nimenomaan hyvinvointivaltioita pidetään usein lupaavina ja toimintakykyisinä kestävyysmurroksen toimijoita. Hyvin kehittyneet hyvinvointivaltiit pystyvät ensinnäkin hallitsemaan esimerkiksi teollisuuden negatiivisia vaikutuksia ja tekemään tarvittavia muutoksia päästöjen vähentämiseksi (Hildingsson ym. 2019). Lisäksi niissä on korkea luottamus yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja niiden kansalaiset ovat jo tottuneita julkisen sääntelyn laajentumiseen. Nimenomaan pohjoismaisiin hyvinvointivaltioihin luodaan usein toiveikkaita katseita; menestyväthän ne erityisen hyvin monissa kansainvälisissä kestäväen kehityksen vertailuissa. Empiirisissä tarkasteluissa on kuitenkin osoitettu, että pohjoismaisia hyvinvointivaltioita ei voi toistaiseksi pitää esimerkkeinä muille, koska niissä ei ole onnistuttu yhdistämään korkeaa hyvinvointia ja ekologista kestävyttä (esim. Koch & Fritz 2014). Hyvinvointivaltio, jossa on jo vahvaa ympäristölainsäädäntöä ja puhdas elinympäristö mutta joka perustuu ympäristöä kuormittavaan kasvutalouteen eikä kanna globaalia vastuuta ympäristöhaittojen vähentämisestä, ei ole ekohyvinvointivaltio.

Vihreän usjaon (*Green New Deal*) ajatus on kytenyt vahvasti planeettamme rajoihin sovitettavan valtiomuodon mielikuvastossa. Ilmastokriisin ratkaisemiseksi on ehdotettu Yhdysvaltojen presidentti Franklin D. Rooseveltin luotsaamaan alkuperäiseen Uusjakoon (*New Deal*) ja sitä seuranneeseen valtio-ohjattuun sotatuotantoon verrattavan mittakaavan ilmastomobilisaatiota, jossa kaikki keinot käytetään kestäväen järjestelmän aikaansaamiseksi. Taloustieteiljä Mariana Mazzucato (2021) on ehdottanut missiotalouden mallia uudenlaisen kapitalismin kehittämiseksi. Missiotaloudessa matkataan talouden ideologian näkökulmasta kuusikymmentäluvun kuuhankeiden maailmaan, jossa vahvan valtion vastuulle tulee myös innovaatiokehitys ja yhteiskunnan kehittäminen, niin ympäristön kuin yhteiskunnallisen kestävyden näkökulmasta.

Mazzucatoa mukailien ekohyvinvointivaltion ja yritysten yhteistyössä on ymmärrettävä, mitä kukin toimija tuo järjestelmään. Erilaiset ja erikokoiset yritykset, rahoituksen muodot ja politiikat on hahmotettava osana kokonaisuutta, jolla on yhteinen päämäärä – ekohyvinvointivaltio. Järjestelmätason infrastruktuuria ja sektoreita on ohjattava sellaiseen suuntaan, että ne tekevät ”mahdolliseksi asioita, mitkä eivät muuten olisi mahdollisia” (Mazzucato 2020, 253–254). Ilmastonmuutoksen ja muiden ympäristökriisien ratkaiseminen on 2000-

luvun suurin yhteiskunnallinen ponnistus, eikä kyseessä ole tällä kertaa kahden supervallan avaruuskilvoittelu vaan koko planeetan kattava kohtalonkysymys. Ekohyvinvointivaltio ei ole vain missio vaan myös ne keinot, joilla missiota toteutetaan.

Ekohyvinvointivaltioiden haasteena onkin se, että riittävien päästövähennysten saavuttamiseksi ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi valtiollaan sääntelyn tulisi ulottua uusille elämän osa-alueille, kuten esimerkiksi liikennemuotojen ja asumismuotojen valintaan. Ekohyvinvointivaltiot laajentavat myös politiikkatoimien keinovalikoimaa. Perinteisten hyvinvointivaltioiden keinovalikoimaan on sisällytetty lähinnä verotusta, tulonsiirtoja ja julkisia palveluja, kun taas ekohyvinvointivaltioissa siihen voisi yhdistää ympäristövaltioissa jo kehitettyä ”*monipuolista portfolioa*”, johon kuuluu sääntelyä ja kieltoja, normatiivisia määräyksiä, veroja ja taloudellisia tukimuotoja sekä monenlaisia sopimuksia (Meadowcroft 2005, 13).

Haasteena on myös se, miten kaikki hyvinvointivaltioiden asukkaat pidetään murroksessa mukana. Reilun murroksen aikaansaamisessa tarvitaan kaikkia yhteiskunnan toimijoita. Hyvinvointivaltioilla on historiallisesti suurempi yhteys yhteiskuntien demokratisoitumiseen kuin ympäristövaltioilla mutta myös ympäristöliikkeisiin kuuluvat vahvat vaatimukset osallisuuden ja demokratian vahvistamisesta (Meadowcroft 2005). Ekohyvinvointivaltiossa kansalaisten toimintamahdollisuuksia tulisi vahvistaa sosiaalisten investointien avulla samanaikaisesti ympäristökuormitusta vähentäen. Tällainen ekososiaalipolitiikka takaa, etteivät esimerkiksi ilmastonmuutosta hillitsevät toimet kasvata sosiaalista eriarvoisuutta.

Hyvinvointivaltiot ovat aina perustuneet tiiviisti talouskasvuun, kun taas ympäristövaltioiden kohdalla olisi pystyttävä irrottamaan taloudellinen menestys ympäristöhaitoista niin, että hyvinvointi voisi kasvaa, vaikka luonnonvarojen käyttö ja jätemäärät vähenisivät (Meadowcroft 2005; Gough 2016). Ekohyvinvointivaltiot muuttavat taloudellisen vuorovaikutuksen muotoja mutta ne merkitsevät myös selviä rajoitteita vapaalle markkinataloudelle. Koska valtiot suuntaavat resursseja uudella tavalla ja säätelevät taloudellista toimintaa, ne muovaavat aktiivisesti myös talouden kehitystä. Esimerkiksi verotuksen ja julkisten tukimuotojen avulla voidaan sekä estää että edistää tiettyjä kulutusmuotoja.

Ekohyvinvointivaltion käsite kasvaa laajemmaksi kuin perinteinen hyvinvointivaltio. Ekohyvinvointivaltiossa on mahdollista toteuttaa niin pieniä kuin suuriakin tekoja, ja niin pienet kuin suuretkin murrokset vaativat uudelleenajattelua. Vaikka innovaatioita ja uusia tietkarttoja kehitetään, on niitäkin voitava arvioida kriittisesti ja tarvittaessa muuttaa suuntaa tilanteen niin vaatiessa. Työ ei ole vielä valmis.

Tutkimusmatkoja ekohyvinvointivaltioon

Tämä teemanumero lähestyy ekohyvinvointivaltiota monesta eri näkökulmasta. Haamme teemanumeroon kirjoituksia, joissa tarkastellaan sitä, miten yhteiskunnan eri toimijoiden tulisi muuttua ekohyvinvointivaltioon siirryttäessä. Teemanumeron tausta ja tehtävänanto perustuvat käynnissä olevaan Strategisen neuvoston rahoittamaan ORSI-tutkimushankkeeseen, jossa pyritään selvittämään, miten julkishallinto voi ohjata muutosta kohti ekohyvinvointivaltiota. Käytännössä hankkeessa tutkitaan hallintoa ja budjetoitua, arjen osallistumista, vastuullisia innovaatioita ja kulutusvalintojen ohjausta.

Teemanumeron tarkoituksena oli kutsua myös muita tutkijoita pohtimaan ekohyvinvointivaltioon liittyviä tutkimustarpeita ja liittämään erilaisia empiirisiä ja käsitteellisiä tarkasteluja nimenomaan ekohyvinvointivaltion kontekstiin. Emme siis halunneet toimittaa vain ORSI-tutkijoiden teemanumeroa vaan laajentaa keskustelua tutkimushankkeen ulkopuolelle. Tässä onnistuimme hyvin. Teemanumeroon kootut kirjoitukset lähestyvät aihetta hyvin monesta näkökulmasta ja edustavat eri tieteenaloja. Kirjoitukset eivät sinänsä pureudu kovin syvällisesti ekohyvinvointivaltion käsitteeseen ja siksi pyrimmekin edellä taustoittamaan ekohyvinvointivaltioon liittyvää keskustelua. Teemanumero avaa kuitenkin Suomessa uudenlaista keskustelua siitä, mikä

ekohyvinvointivaltio on ja miten sitä pitäisi tutkia. Mitkä tutkimusaiheet ja yhteiskunnalliset ongelmat nousevat keskeisiksi ekohyvinvointivaltion kontekstissa?

Sisällöltään teemanumeromme kuvaa kattavasti erilaisia ekohyvinvointivaltion toimijoita ja käytäntöjä. Teemanumeron avaavat Tero Toivanen, Tere Vadén, Antti Majava, Paavo Järvensivu, Ville Lähde ja Jussi T. Eronen artikkelilla, jossa ekohyvinvointivaltiota lähestytään teollisen murroksen näkökulmasta, korporatiivisen hyvinvointivaltion perinteen hengessä. Artikkelissa analysoidaan teollisuuden vähähiilitiekarttoja ja osoitetaan niiden aukkoja. Tiekartat ovat kunnianhimoinen avaus mutta toistaiseksi niiden vaikuttavuutta heikentää kestävämmät oletukset resurssien käytöstä ja teknologian kehityksestä. Taloudellisen tuottavuuden, yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja ekologisen kestävyuden yhteensovittamista on pyritty viime vuosina lisäämään myös uudenlaisten tulosperusteisten rahoitussovimusten avulla. *Environmental impact bond* (EIB) voidaan nähdä kestävyysmurroksen politiikkainstrumenttina, joka sitoo eri toimijoita toimimaan yhteisen tavoitteena puolesta. Olli Tiikkainen, Matti Pihlajamaa ja Maria Åkerman syventyvät artikkelissaan ravinne-EIB:n transformatiiviseen potentiaaliin ja tunnistavat ristiriitaisia kehyksiä. Siihen, että tulosperusteiset rahoitussovimukset olisivat keskeinen ja toimiva osa ekohyvinvointivaltiota, voi siis vielä olla matkaa. Lisäksi on selvää, että valtion sääntelyä tulisi ekohyvinvointivaltiossa ylettää myös kansallisten rajojen ulkopuolelle kansainvälisiin toimitusketjuihin. Anu Lähteenmäki-Uutela, Anu Bask, Sini Laari ja Outi Korhonen selvittävätkin artikkelissaan kansainvälisiä kauppasopimuksia ja yritys vastuulakeja ja toteavat, että valtion tehtävänä on erityisesti asettaa kestävyyskriteerejä tuontituotteille ja vaatia yrityksiltä vastuullisia toimitusketjuja.

Taloukasvuvetoisen kehityksen sijaan ekohyvinvointivaltiot voisivat hyötyä ekososiaalisesta elinkeinotoiminnasta. Sunna Kovanen artikkelissa käännetään kohti Portugalin supistuvaa maaseutua, jolta ideoita voisi ammentaa myös Suomen muuttotappiokuntiin. Haasteena on kuitenkin institutionalisoitunut kapitalosentrinen aluekehitys, joka sivuuttaa moninaiset talouden muodot ja uudenlaiset maaseudun kehittämisen mahdollisuudet. Paikalliset käytännöt ovat kuitenkin jo nyt keskeisiä kestävä hyvinvoinnin ja osallistumismahdollisuuksien lisäämisessä. Samankaltaiseen havaintoon päädytään myös Miina Kaartisen artikkelissa, joka perustuu autoetnografiaan Lahteen perustetun yhteisöpuutarhan kehittämisestä. Kaartisen mukaan kestävyysmurroksessa tarvitaan uudenlaista ekososiaalista, ruohonjuuritason sosiaalityötä ja poliittista toimijuutta kaupunkitilassa. Erilaisten ihmisryhmien yhdenvertainen oikeus kaupunkitilaan on ajankohtainen kysymys myös siksi, että monet kaupunkien vihertämistoimet muuttavat kaupunkitilaa ja saattavat ajaa pienituloisia kaupunkilaisia ahtaalle. Tätä kestävä kaupunkikehityksen nurjaa puolta avaakin Antti Wallin artikkelissaan, jossa hän kuvaa ekogentrifikaation vaikutuksia kattavaan kirjallisuuskatsaukseen perustuen. Samalla hän esittelee suomalaiselle lukijakunnalle ekogentrifikaation käsitettä tuoden uutta sisältöä myös ekohyvinvointivaltion sanastoon.

Entä miten keskustella käytännöistä, jotka tuottavat jätteitä osana hyvinvointivaltion palveluita? Tiina Vaittinen, Eveliina Asikainen, Anna Ilona Rajala, Tuulia Lahtinen ja Minna Törnävä kirjoittavat aikuisvaippojen puheenparsista parsien tietämyksen aukkoja sosiaali- ja terveyspalvelujen kaltaisten, harvemmin esiin nostettujen toimijoiden osalta. Artikkelin kuvaa vaippojen puhetta ja tuo esiin uudenlaisen näkökulman: ekohyvinvointivaltion pitäisi olla vuotaville kehoille suunniteltu hyvinvointivaltio. Samalla tulisi pyrkiä vähentämään vaippojen ympäristökuormaa. Mutta kenen vastuulle se jää? Kestävyysmurroksessa tärkeä kysymys on vastuu ja sen jakautuminen. Matleena Käppi, Silja Tuunanen, Annukka Näyhä ja Janne S. Kotiaho tarttuvat usein esiintyvään “en minä, mutta muut” -ilmiöön ja selvittävät sen kautta murroksen mahdollisuuksia.

Tutkimusartikkelien ohella ekohyvinvointivaltiota lähestytään myös lyhyemmissä katsauksissa. Suvi Huttunen ja Aino Rekola tarkastelevat reilua siirtymää ympäristöpolitiikan ja sosiaalipolitiikan perinteitä vasten ja nostavat esiin ekologisen solidaarisuuden käsitteen, jolla voisi olla annettavaa kestävyuden edistämiseksi erityisesti ei-inhimillisen luonnon ja

globaalin mittakaavan näkökulmista. Jarkko Levänen puolestaan kirjoittaa siitä, miten kestävyystutkimuksen ja ekohyvinvointivaltion kehittämisen tulisi tapahtua käsi kädessä ja pohtii, olisiko tässä hetkessä tarpeen keskittyä juuri esimerkiksi talouden, hyvinvoinnin ja siirtymän hallinnoinnin yhteyksiin. Katja Kuukka keskittyy ekohyvinvointivaltion yhteen keskeiseen osa-alueeseen eli terveyspolitiikkaan ja avaa keskustelua siitä, miten murtaa terveyden, talouden ja luonnon huonoa kehää. Jari Lyytimäki ja Panu Pihkala puivat syyllistämistä ja tutkijan roolia kestävyysmurroksen viestinnässä. Teemanumeron loppuksi Juha Peltomaa pohtii, millainen olisi ekohyvinvointivaltion ilmastokestävä kaupunki niin yhdyskuntarakenteen kuin asukkaiden näkökulmasta.

Lähteet

- Bailey, D. (2015) The Environmental Paradox of the Welfare State: The Dynamics of Sustainability. *New Political Economy* 20(6) 793–811. <https://doi.org/10.1080/13563467.2015.1079169>
- Barry, J. & Eckersley, R. (2005) An Introduction to Reinstating the State. Teoksessa Barry, J. & Eckersley, R. (toim.) *The State and the Global Ecological Crisis* ix–xxv. MIT Press, Cambridge.
- Docherty, I., Marsden, G., & Anable, J. (2018) The governance of smart mobility. *Transportation Research Part A: Policy and Practice* 115 114–125. <https://doi.org/10.1016/j.tra.2017.09.012>
- Duit, A., Feindt, P. H. & Meadowcroft, J. (2016) Greening Leviathan: The Rise of the Environmental State. *Environmental Politics* 25(1) 1–23. <https://doi.org/10.1080/09644016.2015.1085218>
- Eckersley, R. (2021) Greening States and Societies: From Transitions to Great Transformations. *Environmental Politics* 30(1–2) 245–265. <https://doi.org/10.1080/09644016.2020.1810890>
- Eckersley, R. (2005) Greening the Nation-State: From Exclusive to Inclusive Sovereignty. Teoksessa Barry, J. & Eckersley, R. (toim.) *The State and the Global Ecological Crisis* 159–180. MIT Press, Cambridge.
- Fitzpatrick, T. & Cahill, M. (toim.) (2002) *Environment and Welfare: Towards a Green Social Policy*. Palgrave Macmillan, Hampshire.
- Gough, I. (2016) Welfare States and Environmental States: A Comparative Analysis. *Environmental Politics* 25 24–47. <https://doi.org/10.1080/09644016.2015.1074382>
- Gough, I. (2017) *Heat, Greed and Human Need: Climate Change, Capitalism and Sustainable Wellbeing*. Edward Elgar, Cheltenham.
- Hausknost, D. (2020) The environmental state and the glass ceiling of transformation. *Environmental Politics* 29(1) 17–37. <https://doi.org/10.1080/09644016.2019.1680062>
- Hildingsson, R., Kronsell, A. & Khan, J. (2019) The green state and industrial decarbonisation. *Environmental Politics* 28(5) 909–928. <https://doi.org/10.1080/09644016.2018.1488484>
- Hirvilammi, T. (2020) The virtuous circle of sustainable welfare as a transformative policy idea. *Sustainability* 12(1) 391. <https://doi.org/10.3390/su12010391>
- Häikiö, L. & ORSI Consortium (2020) Towards an Eco-Welfare State: Orchestrating for Systemic Impact (ORSI). <<https://www.ecowelfare.fi/en/2020/01/14/towards-an-eco-welfare-state-orchestrating-for-systemic-impact-orsi>>.
- Koch, M. (2020) The State in the Transformation to a Sustainable Postgrowth Economy. *Environmental Politics* 29(1) 115–133. <https://doi.org/10.1080/09644016.2019.1684738>
- Koch, M. & Fritz, M. (2014) Building the Ecosocial State: Do Welfare Regimes Matter? *Journal of Social Policy* 43(4) 679–703. <http://dx.doi.org/10.1017/S004727941400035X>
- Laurent, É. (2021) From the Welfare State to the Social-Ecological State. Teoksessa Laurent, É & Zwickl, K. (toim.) *The Routledge Handbook of the Political Economy of the Environment* 211–225. Routledge, London.
- Mazzucato, M. (2020) *Yrittäjän valtio*. Käännös Pietiläinen, J. Terra Cognita, Helsinki.
- Mazzucato, M. (2021) *Mission Economy: A Moonshot Guide to Changing Capitalism*. Penguin, London.
- Meadowcroft, J. (2005) From Welfare State to Ecostate. Teoksessa Barry, J. & Eckersley, R. (toim.) *The State and the Global Ecological Crisis* 3–23. MIT Press, Cambridge.
- O'Neill, D. W., Fanning, A. L., Lamb, W. F. & Steinberger, J. K. (2018) A Good Life for All Within Planetary Boundaries. *Nature Sustainability* 1 88–95. <https://doi.org/10.1038/s41893-018-0021-4>
- Peltomaa, J. & Tuominen, A. (2021) The orchestration of sustainable mobility service innovations: understanding the manifold agency of car sharing operators. *Journal of Environmental Planning and Management*, painossa. <https://doi.org/10.1080/09640568.2021.1898352>
- UNDP, United Nations Development Programme (2020) Human Development report 2020. The next frontier. Human Development and the Anthropocene. <<http://hdr.undp.org/en/2020-report>>.